

ii, 1892, 53-54). Recordem que tot i ser població purament catalana, està agregada a la prov. de Saragossa; i que els castellans i aragonesos l'anomenen *Fayón*.

MENCIONS ANT. 1219: *Fayone* (sign. Petri de F. *Cart. de St. Cugat* III, p. 408); 1603: *Fayó*, poble en el mapa de Vrints.

BENIFAIÓ, poble de la Ribera del Xúquer, al Nord del riu, entre Almussafes i Alginet.

PRON.: *benifaió* (J.G.M., 1935); id. 1962, en l'enquesta del poble (xxx, 188-91) i dels circumdants.

MENCIONS ANT. 1259: *Benifayo* (Huici, II, 247); 1259: id. junt amb Alginet i 1276 junt amb Almussafes (MtzFdo., *Doc. Val. ACA* I, 221; II, 72); 1276: *Benaphayon* (Soldevila, *Pere el Gran* I, vol. 2-70). Se n'ha dit sovint *Benifaió d'Espioca* (a causa del nom de la Torre, que hem analitzat s. v.); i altres: *B. de Falcó* (Lz.Vargas, c. 1774, II, 59), pel d'un senyor que el posseï en aquest temps. SSiv. 119-20, en dona notícies de 1540 en què la gent d'Almussafes anava a la seva església (un *Benifayló* que cita de 1304, és més probable que sigui Benifairó); reconeix que ja consta en la forma actual del nom en un doc. de 1338, i creu que sempre fou poblat per cristians vells; en efecte, consta com *Benifayó* en el cens de 1609 (Reglà-B., 102); com pertanyent a M. Jofre, i no figura en els censos de moriscos del S. XVI p.p. Lapeyre.

ETIM. És clar que tots dos NLL vénen d'un mateix NP aràbic; el segon, combinat amb *Bāni* 'fills de', que s'aplicava a les famílies o clans descendents de la persona d'aquell nom. *Hayyūn*, en efecte, és NP aràbic (arrel *hyy* 'ser viu, vetllar') molt corrent en tots els països àrabs o arabitzats. També el portaren jueus, però potser només perquè els hebreus en les terres mahometanes solien adoptar noms aràbics. Aquest el tenim ben documentat justament en persones de l'Ebre i del regne de València (que bé es podria escaure que fossin respectivament els epònims d'aquestes dues poblacions). 1158: un que fa permuta d'un camp «votatum *Arenus* ['arenys?'] in terr. Tortosae»: «*Haion* d'Azuz --- in me *Haion* --- ego *Aion*» (Morera, *Tarr. Crist.*, § 14; *L. Bl. de Stes. Creus*, § 12.1, 7, 4f.); deu ser el mateix «ego *Haion* iudeus et uxor mea Cetbona ---» a. 1166 (*Cart. Poblet*, p. 123). J. Ribera ens dona erudites notícies d'un *Hayyūn* de la família dels *Xarif* de Xèrica (*Dis. y Op.* II, 235). I ja amb la transformació de *h-* en *f-* romànica: «don *Fayon*, labrador» que surt fiador en un doc. d'Osma a. 1227 (Mz.Pi. *Docs. Ling.*, n. 216.13, 30); també *Hayyūna* f. a Algèria (*GGAlg.*).

Faios, nom que deu venir de la mateixa arrel; com a topònim: Clots de *Faiyos* a Monòver (xxxvi, 90.9; *Canyissaes*, 69), Carrer *Faios* a la Pobra Llarga (xxxI, 115.9), *Mas de Faio* a Vilafranca del Maestrat (xxxix, 46.25), i el cogn. *Faios* que trobo a Carcaixent, Almisera i Ròtova. Podrien venir de l'àr. *hayy* «vivant, vrai, appartenant à la même tribu» (també en *RMA*, i «biviente» *PALC*, 120b16); però com que la -o així

no s'explica gaire bé suggereixo que resultin d'una pron. vulgar del mateix *hayyūn*, supra, amb l'accent reculat, com sovint passava en el vulgar hispànic, quan la síl·laba penúltima era tancada o llarga (cas paral·lel al de *Vinvaro* < *Hārūn*; i al de *Biniaco* < *Yāqūb*, precedit de *Beni-*); en tot cas descartem la idea que puguin contenir una forma mossàrab del nom del faig, arbre tan foraster al P. València.

-FAIRÓ, BENI ~

(1) *Benifairó de Valldigna*. Poble d'aquesta vall, en el camí de Tavernes a Simat de Valldigna.

PRON. LOCAL: *benifairó* a Simat i al poble mateix, 1962 (xxxI, 183.3, 181.8).

MENCIONS ANT. Ja en el *Rept.*, en diverses variants fonètiques o gràfiques: 1249: «alcheria q. d. *Beniayon* que est in valle de Marignen» (ed. Bof., 467, id. 471), *Benihayro*, p. 476; i, segons SSiv. i GGRV (II, 151) també hi figuraria el mer error de còpia *Beniayroy*. 1267-8: alq. de *Benihayroa*, te. de Alfandech, i 1272 *Binabairon* te. id. (MtzFdo., *Docs. Val. ACA* I, 742; 1346). Sembla haver-hi hagut encara una altra variant, si és exacta la forma *Benavayren*, que és com figura entre els llocs amb què Jaume II va dotar el mon. de Valldigna segons *El Arch.* VII, 343.

Benifairó fou poble de moriscos fins al S. XVI: que consta en els censos de 1527, '63, '72 i 1602 amb 54, 67, 66 i 100 focs respectivament (Lapeyre, 36), i amb 85, *Benifayro* en el de 1609 (Reglà, p. 119). Segons SSiv., no tenia esgl., sinó la de Ràfol i d'Alfulell, però se'n desmembrà el 1536, amb 7 cases de moriscos; despoblat per l'expulsió, el 1610 se li donà carta de poblament. És versemblant que a aquest lloc es refereixi el *Benifayló* de la cita de 1304, com he explicat s. v. *Benifaió*. Nota breu sobre l'església (del mal gust del S. XVIII) en *El Arch.* IV, 185.

(2) *Benifairó de les Valls*. Un dels 4 poblets que constituïen el mun. de Les Valls de Segó (Camp de Morvedre), avui separat.

PRON.: *benifairó*, 1962, en l'enq. local (xxx, 15-17). Lapeyre hi troba 16, 28 i 19 cases de moriscos en els censos de 1563, '72 i 1602 (p. 6; i Reglà, p. 108), 90 en el de 1609. Segons SSiv. (118) n'hi ha notícia de 1394, i el 1536 s'elevà a parròquia separant-lo de Morvedre, amb 25 cases de moriscos i 45 de cristians (si bé comptant-hi tres llogarets agregats).

Una grafia *Benifalforra* que trobo en MtzFdo. (*Doc. Val. ACA* II, 723) amb data 1279 és possible que es refereixi a aquest lloc, car va citada junt amb *Segó*, però suposant que hi hagi err. de còpia per *-alfairé* (per la semblança de les lletres *e/o, i/r*).

No podem assegurar tampoc que sigui lloc diferent un *Benifayren* que V. Forner (*BSCC* XIV, 263) dona com alq. ant. de Borriana; i crec que és al que es referia més tard Sz.Gozalbo en dir-me que *Benihayren* figura en un doc. castellanenc de 1252. En efecte ja en el *Rept.* trobem *Benaayren*, *Benifayren*, *Benihayren* i *Beniharen* que Chabàs en l'índex (399,